

ದಲಿತ-ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪುನರವಲೋಕನ

ಪ್ರಮೀಳ¹

ಪೀಠಿಕೆ

ದಲಿತ-ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಐದು ದಶಕಗಳ ಸುದೀರ್ಘ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕ್ರಮಿಸಿ ಮುನ್ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಕನ್ನಡ ದಲಿತ ಕಾವ್ಯದ ಒಲವುಗಳು, ಅದರ ವಸ್ತು, ವಿನ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ರೂಪಗಳನ್ನು ಈ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮರುಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಅಗತ್ಯ ಎಂದಿಗಿಂತಲೂ ಇಂದು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿದೆ. ದಲಿತರ ಗೌರವಯುತವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನಕ್ಕಾಗಿ, ಸಂವಿಧಾನದತ್ತವಾದ ಮೂಲಭೂತಹಕ್ಕುಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ, ಆತ್ಮಗೌರವಕ್ಕಾಗಿ ದಲಿತ ಕಾವ್ಯದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪುನರ್ ಅವಲೋಕಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೇಷ್ಠ ತಜ್ಞ, ವಿಶ್ವಜ್ಞಾನಿ, ಭಾರತ ರತ್ನ ಡಾ. ಬಿ. ಆರ್. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್‌ರವರ ಪರಿಶ್ರಮದ ಫಲವಾಗಿ 'ಸರ್ವರಿಗೂ ಸಮಪಾಲು ಸರ್ವರಿಗೂ ಸಮಬಾಳು' ತತ್ವದಡಿ 70ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಸಂಘಟನೆಗಳು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದವು. ಬಿ. ಬಸವಲಿಂಗಪ್ಪ, ಬಿ. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ, ದೇವನೂರ ಮಹಾದೇವ, ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯ, ಕೆ. ರಾಮಯ್ಯ ಮುಂತಾದವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಹೋರಾಟಗಳು ರೂಪುಗೊಂಡವು. ಹತ್ತು ಹಲವು ಹೋರಾಟಗಳ ಮಜಲುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ತಲೆಮಾರಿನವರಾದ ದೇವರಾಯ ಇಂಗಳೆ, ಕುಮಾರ ಕಕ್ಕಯ್ಯ ಪೋಳ ಡಿ. ಗೋವಿಂದದಾಸ್, ಸೋಸಲೆ ಸಿದ್ದಪ್ಪ ರವರ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದಲಿತರ ನೋವು, ಬದುಕು ಬವಣೆಗಳು ಅನಾವರಣಗೊಂಡಿದೆ.

ದಲಿತರನ್ನು ಕುರಿತು ದಲಿತೇತರರು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ 70ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ದಲಿತರೇ ಬರೆಯಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ 'ದಲಿತ-ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ' ಬೆಳೆಯುವಂತಾಯಿತು. ಮಡುಗಟ್ಟಿದ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಕಾವು ಕೊಡುವಾಗ ಶೋಷಣೆ, ಬಂಡಾಯ, ಕ್ರಾಂತಿ, ರಕ್ತ ಎಂಬ ಪದಗಳ ಬಳಕೆಯು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವುದು ನವೋದಯ ಹಾಗೂ ನವ್ಯಕ್ಕಿಂತ ದಲಿತ-ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಮಾಡಿದ ಹಿರಿಯ-ಕಿರಿಯ ಸಾಹಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ದೇವನೂರು ಮಹಾದೇವ, ಡಾ. ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯ,

¹ಸಂಶೋಧಕರು, ಡಾ. ಬಿ. ಆರ್. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಸಂಶೋಧನ ಹಾಗೂ ವಿಸ್ತರಣ ಕೇಂದ್ರ, ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು

ಅರವಿಂದಮಾಲಗತ್ತಿ, ಎಲ್. ಹನುಮಂತಯ್ಯ, ಮುಳ್ಳೂರು ನಾಗರಾಜು, ಮನಜ, ಮುಂತಾದ ಲೇಖಕರು ಹಾಗೂ ಮಹಿಳಾ ಸಾಹಿತಿಗಳಾದ ಬಿ.ಟಿ.ಲಲಿತನಾಯಕ್, ಮಲ್ಲಿಕಾ ಘಂಟಿ, ಬಿ.ಸುಕನ್ಯಾ ಮಾರುತಿ ಮುಂತಾದ ಲೇಖಕರ ಕಥೆ, ಕಾವ್ಯ, ಮಹಾಕಾವ್ಯ, ಕಾದಂಬರಿ, ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳ ಮೂಲಕ ದಲಿತರ ಬದುಕು, ಶತಮಾನಗಳ ಶೋಷಣೆ, ಹಸಿವು, ಬಡತನ, ದುಡಿಮೆ, ವರ್ಗ, ವರ್ಣ, ಜಾತಿ, ಧರ್ಮ, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಕಾವ್ಯ ಕುಂಚಗಳಲ್ಲಿ ಅರಳಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ಕೆಲವು ಸಾಹಿತಿಗಳಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿರುವ ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಅದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗೆ ದಲಿತ ಕವಿ ಎಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಡಾ. ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯನವರ 'ಹೊಲೆಮಾದಿಗರ ಹಾಡು' ಎಂಬ ಕವನ ಸಂಕಲನವು 1975 ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಆಯ್ದು 'ನನ್ನ ಜನಗಳು' ಎಂಬ ಕವನದ ಸಾಲುಗಳಾದ

ಹಸಿವಿನಿಂದ ಸತ್ತೋರು ಸೈಜುಗಲ್ಲು ಹೊತ್ತೋರು
ವದೆಸಿಕೊಂಡು ವರಗಿದೋರು ನನ್ನ ಜನಗಳು
ಕಾಲುಕಯ್ಯಿ ಹಿಡಿಯೋರು ಕೈ ಮಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳೋರು
ಭಕ್ತರಪ್ಪ ಭಕ್ತರೋ ನನ್ನ ಜನಗಳು
ಹೊಲವನುತ್ತು ಬಿತ್ತೋರು ಬೆಲೆಯ ಕುಯ್ದು ಬೆವರೋರು
ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಬೇಯೋರು ನನ್ನ ಜನಗಳು
ಬರಿಗೈಲೇ ಬಂದೋರು ಉಸ್ರೆಂದು ಕೂತೋರು
ಹೊಟ್ಟೆ ಬಟ್ಟೆ ಕಟ್ಟಿದೋರು ನನ್ನ ಜನಗಳು

ಎಂಬ ಈ ಕವನದ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ದಲಿತರ ಬದುಕಿನ ಬವಣೆಯ ಶ್ರಮ, ನೋವು, ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಕೂಲಿ ದೊರೆಯದಿರುವುದು, ಅಸಹಾಯತೆ, ಬಡತನದಿಂದ ಹಸಿವಿನಿಂದ ನರಳಿ ಬಸವಳಿರುವುದನ್ನು ಕವಿ ಈ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿಹಿಡಿದಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್, ನಾರಾಯಣಗುರು, ಪೆರಿಯಾರ್, ಲೋಹಿಯಾರವರ ವಿಚಾರಧಾರೆಗಳು, ಮಾನವತಾವಾದವನ್ನು ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಇದೇ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅರವಿಂದ ಮಾಲಗತ್ತಿಯವರ 'ಸಪ್ತಮಾಸಗಳ ತೇರು' ಎಂಬ ಕವನ ಸಂಕಲನದಿಂದ ಆಯ್ದು 'ಮೂಕನಿಗೆ ಬಾಯಿ ಬಂದಾಗ' ಎಂಬ ಕವನದಲ್ಲಿ ಕವಿ ಅವರ ಕೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟೆ ಒಗೆಯುವಾಗ, ಬಾವಿಯಲಿ ನೀರು ಸೇರುವಾಗ ದಲಿತ ಹೆಂಗಸರು ಸಿಡಿದೆದ್ದು, ಶೋಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವರ್ಗದವರೊಡನೆ ಬಿರುಸಿನ ನುಡಿಗಳನ್ನಾಡುವುದನ್ನು ತಮ್ಮ ಕವನದ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಹೊಲತಿ ನೀನೋ ನಾನೋ?
 ಮುಟ್ಟದಿರನ್ನಲು ನಿನ್ನ ತೊಗಲೇನು ಹೊನ್ನಿನದೇನು?
 ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಹೊಲಸಿಲ್ಲೇನು?
 ಮೊಲೆಯಲಿ ಒಂದ ಬರುವುದೇನು?
 ನೀ ಹೊರಗಾದರೆ ಹಾಲು ಬರುವುದೇನು?
 ತಿನ್ನುವುದು ಮೇಲಿಂದಲ್ಲದೆ ಕೆಳಗಿಂದೇನು?
 ನಿನಗಿರುವುದೆಲ್ಲ ನನಗಿದೆ ಮುಟ್ಟಿನೋಡು.
 ಕೇರಿಯಲಿ ಅರಿವೆ ತೊಳೆದಾಗ
 ಬಾವಿಯಲಿ ನೀರ ತುಂಬಾಗ
 ಕದನವೋ ಕದನ ಮಾತು ಮಥನದ ಹದನ.

ಎಂಬ ಈ ಕವನ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಪ್ರತಿ ಉತ್ತರವಾಗಿದೆ. ಕವಿಯು ತಮ್ಮ ಕೇರಿಯಲ್ಲಿನ ದಲಿತ ಹೆಂಗಸರ ನೋವಿನ ಕಿಡಿಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕವನದಲ್ಲಿ ಸೆರೆ ಹಿಡಿದು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಲೇಖಕರಾದ ಎಲ್. ಹನುಮಂತಯ್ಯನವರ 'ಅಕ್ಷಾರ ಅಕ್ಷಾರವೇ' ಎಂಬ ಕವನ ಸಂಕಲನದಿಂದ ಆಯ್ದು 'ಕವಚ' ಎಂಬ ಕವನವು ಜಾತಿ, ಮತ, ಧರ್ಮ, ವರ್ಣ-ವರ್ಗಗಳು ಹುಟ್ಟಿನೊಂದಿಗೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಪರಂಪರಾಗತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿರುವ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ...

ನೂರು ಯೋಜನ ದಾರಿ ತುಳಿದರೂ
 ಮೂಲೆ ಮುಕ್ಕಾಗಿಲ್ಲ ಸವೆದಿಲ್ಲ ಚೂರೂ
 ಕಾಲುಗಳು ಕುಂಟಿಲ್ಲ ಸೊಂಟ ಮುರಿದರೂ
 ಹುಟ್ಟಿನೊಂದಿಗೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿದೆ.
 ನೆರಳಂತೆ ಬಿಸಿಲಂತೆ ಬಳ್ಳಿ ಹೂವಂತೆ
 ಹುಟ್ಟಿನೊಂದಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡೀ
 ಕವಚ ಕಳೆಯಲೊಲ್ಲದು
 ಬೀಳಲೊಲ್ಲದು ನನ್ನ ತೊರೆದು.
 ಹುಟ್ಟಿನೊಂದಿಗೆ ಬೆಸೆದು ಕೊಂಡಿದೆ
 ಕವಚ, ಮುಟ್ಟಿಬಾರದ ಕವಚ.

ಎಂಬ ಕವನದ ಈ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಯೋಜನೆಗಳು ಜಾರಿಗೆ ಬಂದರೂ ಅವುಗಳು ಬಡವರ ಮನೆಬಾಗಿಲಿಗೆ ಸುಳಿದಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳು ಉಳ್ಳವರ ಪಾಲಾಗಿ ಜಾತಿಯ ಅಂಟಿನಿಂದ

ತೊರೆಯಲಾಗಿಲ್ಲ, ನೆರಳಂತೆ ಬಿಸಿಲಂತೆ ಬಳ್ಳಿ ಹೂವಂತೆ ನನ್ನೊಡನೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿದೆ ಈ ಕವಚ ಮುಟ್ಟಬಾರದ ಕವಚ ಎಂದು ಕವಿ ಜಾತೀಯತೆಯ ಜಾಡ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ತುಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ದಲಿತರ ಶೋಷಣೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಧ್ವನಿ ಎತ್ತಿದ ಇವರ ಕಾವ್ಯಧೋರಣೆ ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವೆನಿಸಿದೆ.

ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಲೇಖಕರಾದ ಮುಳ್ಳೂರು ನಾಗರಾಜರ 'ಸಾವ ಕಾಲದ ಹಕ್ಕಿ' ಎಂಬ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಕವನ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿನ 'ಹೊಲಗೇರಿಯ ಸೂರ್ಯ' ಎಂಬ ಕವನದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಾ.....

ಸೂರ್ಯ ಬಂದನು ಹೊಲಗೇರಿಗೆ

ಸೂರ್ಯ ಬಂದನು ಮಾದಾರ ಕೇರಿಗೆ

ಉರಿಯುವ ಜೀವಗಳು

ಉರಿಯುತ್ತಲೇ ಇದ್ದವು!

ಮುಟ್ಟಿದ ಕಡೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲ

ಜೀವ, ಜೀವಾಂಕುರವಾಗಿ

ನೋಟ ನೋಟಗಳ ದಾಟಿ ಬಂದ

ಸೂರ್ಯ ಕತ್ತಲೆಯ ಲೋಕಕ್ಕೆ

ಬೆಳಕಿನ ಕಣ್ಣುಗಳ ಕೊಟ್ಟ!

ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಸುಂಕವಿಲ್ಲ

ಬೆಳಕಿಗೆ ಅಂಕೆಗಳಿಲ್ಲ

ನುಡಿಗೇ ಕೊಂಕುಗಳಿಲ್ಲ

ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಕುಲ ಜಾತಿಗಳಿಲ್ಲ!

ಎಂಬ ಕವನದ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಲೋಕವನ್ನೇ ಬೆಳಗುವ ಸೂರ್ಯ-ಚಂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಜಾತಿಗಳಿಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯನೇಕೆ ಜಾತಿಯ ಅಂಧಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದಾನೆ, ಎಂದು ಸಮಾಜದ ಡೊಂಕನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ 'ಸೂರ್ಯ' ಸಮಾನತೆಯ ಸಂಕೇತ. 'ಬೆಳಕು' ಜ್ಞಾನದ ಸಂಕೇತ 'ಜ್ಞಾನದ ಅರಿವಿನಿಂದ ಅಜ್ಞಾನದ ಕೇಡು ನೋಡಯ್ಯ' ಎಂದು ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನವು ಇದಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಗೊಂಡು ಜಾತಿಯ ಅಂಧಾಕಾರವನ್ನು ಧಮನಿಸಲು ಜ್ಞಾನದ ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ ಎಂದು ಕವಿಯು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಬಿ. ಸುಕನ್ಯಾ ಮೂರುತಿಯವರ 'ನಾನೆಂಬ ಮಾಯೆ' ಎಂಬ ಸಮಗ್ರ ಕವನ ಸಂಕಲನದಿಂದ ಆಯ್ದು 'ಒಮ್ಮೆ ನಗುತ್ತೇವೆ' ಎಂಬ ಕವನ ದಲಿತರ ಸಂಕಷ್ಟವನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ.

ದನಗಳಿಗೆ ಮೇವಿಲ್ಲ
ಜನಗಳಿಗೆ ನೀರಿಲ್ಲ
ಗಂಜಿಗೂ ಗತಿಯಿಲ್ಲ,
ನನ್ನವರು
ಸತ್ತ ದನಗಳ
ಕಿತ್ತು ತಿನ್ನುವುದನ್ನು
ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಾಣುತ್ತ
ಕತ ಕತನೆ ಕುದಿವ
ಅಗ್ನಿ ಪರ್ವತವಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ಎಂಬ ಈ ಕವನದ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ದಲಿತ ಮತ್ತು ಶೋಷಿತ ಸಮುದಾಯಗಳ ಹಸಿವಿನ ಸಂಕಟವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಸಮಾನತೆಯು ಬಡವರನ್ನು ಹಸಿವಿನ ಸುಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿಸಿ ನರಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ಅವರ ಮೊಗದಲ್ಲಿ ನಗೆ ಅರಳಬೇಕಾದರೆ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಮೊದಲು ಒದಗಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಎಂಬ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಕಳಿ ಈ ಕವನದಲ್ಲಿ ಬಿಂಬಿತವಾಗಿದೆ.

ದಲಿತ ಚಳವಳಿ ಹೋರಾಟಗಾರರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಚಂದ್ರಪ್ರಸಾದ್ ತ್ಯಾಗಿಯವರನ್ನು ಕುರಿತು ಮುಳ್ಳೂರು ನಾಗರಾಜರ 'ಸಾವ ಕಾಲದ ಹಕ್ಕಿ' ಎಂಬ ಕವನ ಸಂಕಲನದಿಂದ ಆಯ್ದು 'ತ್ಯಾಗಿ ಜೀವ ತ್ಯಾಗಿ' ಎಂಬ ಈ ಕವನದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಹಾಸ್ಯದ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಸುಗೂಸಿನಂತೆ ಬಂದವನು
ಹೋರಾಟದ ಯುಗವಾಗಿ ಮಾಗಿದವನು
ಮನವಿಟ್ಟು ಹೋರಾಟಗಳ ಕಟ್ಟಿದವನು
ತ್ಯಾಗಿಯಾದರೂ ಜೋಗಿಯಾದರೂ ಕುಡಿದರೂ ಕುಡಿಯದಿದ್ದರೂ
ಉಂಡರೂ ಹಸಿದಿದ್ದರೂ ಹೋರಾಟಗಳ ಕಟ್ಟಿದವನು ತ್ಯಾಗಿ
ಹರಿದ ಅಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಸವೆದ ಚಪ್ಪಲಿಯಲ್ಲಿ ಅಲೆದರೂ
ಉಳ್ಳವರೆದೆಗೆ ಕೊಳ್ಳಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದನು ತ್ಯಾಗಿ
ಬುದ್ಧ ಬಸವ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ದಾರಿಯಲ್ಲಿವನ ನಡಿಗೆ
ಬಡಜನರ ಬಂಧುಗಳೆಂದು ಹಗಲಿರುಳು ದುಡಿದನು
ಅಸಮಾನ ಹೋರಾಟಗಾರ ಹಿರಿಯ ಜೀವಿ ತ್ಯಾಗಿ!
ಸತ್ತರೂ ಮರೆಯಲಾರದ ಮಿತ್ರ

ಮಲಗಿದ್ದಾನೆ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ

ಕೂಗಲೂ ಉಳಿದಿದ್ದಾನೆ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ

ಮನದ ಕಣ್ಣಿನ ಮುಂದೆ ಮಾಯದ ಬೆಳಕು

ಈಗಲೂ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ಸ್ನೇಹಜೀವಿ ತ್ಯಾಗಿ!

ಎಂಬ ಕವನದ ಈ ಸಾಲುಗಳು ಮನವನ್ನು ಕಲಕುವಂತಹ ಅದೆಷ್ಟೋ ಮಹನೀಯರ ಸಾಧನೆಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಜೀವಂತವಾಗಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಜೀವತುಂಬಿದವರು ಸಾಹಿತಿಗಳು ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿನ ಮುಖ್ಯಪಾತ್ರವಾದ ದಲಿತಪರ ಹೋರಾಟಗಾರರಾದ ಚಂದ್ರಪ್ರಸಾದ್ ತ್ಯಾಗಿಯವರ ಹೋರಾಟದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದ ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮೀರಿ ದಲಿತರ ನೋವಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸಿದ ವೀರಯೋಧನಂತೆ ಬಿಂಬಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಇವರದಾಗಿದೆ.

ಇದೇ ಆಶಯವನ್ನು ಹೊತ್ತು ಅಕ್ಟೋಬರ್ 14, 1994ರಂದು 'ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್' ಸ್ಥಾಪಕ ಮತ್ತು ಯುವ ಸಾಹಿತಿ ಅರ್ಜುನ ಗೊಳಸಂಗಿಯವರ ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ದಲಿತರ ಬದುಕಿನ ದಾರುಣತೆ, ಸಮಾನತೆಯ ಪರವಾದ ಹಂಬಲ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಬುದ್ಧ ಬಸವ ಹಾಗೂ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರುಗಳ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯಭೂಮಿಕೆಯನ್ನಾಗಿ ಬಳಸುವ ಗೊಳಸಂಗಿಯವರ ಕವಿತೆಯಾದ 'ನಮ್ಮಜ್ಜಿ ಅವ್ವ ನನ್ನಾಕೆ' ಎಂಬ ಕವನ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ 'ಭಾವೈಕ್ಯ ಗೀತೆ' ಎಂಬ ಕವನದ ಸಾಲುಗಳು ಇಂತಿವೆ :

“ಇವ ಹಿಂದೂ ಮುಸ್ಲಿಮೆಂದು, ನಾ ಕ್ರೈಸ್ತ ಬುದ್ಧನೆಂದು

ಎಣಿಸದಿರು ಮತದೇಣಿಕೆ, ಬರದಯ್ಯ ಕೊನೆ ತನಕೆ

ನಾ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚೆಂಬ ಹುಚ್ಚುತನವ ಬಿಟ್ಟು

ಭಾರತೀಯರೊಂದೆಂಬ ಭಾವನೆಗೆ ಹಾಕುಹುಟ್ಟು

ಹರಿವ ಹೊಳೆಗಿಲ್ಲ ಶೀಲ, ಬೀಸೋಗಾಳಿಗಿಲ್ಲ ಶೀಲ

ನಡೆವ ನೆಲಕಲ್ಲಿಯ ಶೀಲ, ಯಾಕೇ ಜಾತಿಕೋಲಾಹಲ

ಮಾನವ ಕುಲ ಒಂದೆಂದು ಸಾರೋಣ ಈ ಜಗದಲ್ಲಿ

ಬೇಡಯ್ಯ ತಾರತಮ್ಯ ತೋರಯ್ಯ ಸೋದರತೆಯ

ನಮ್ಮ ನಾಡ ನುಡಿಮ್ಯಾಲ ಇರಲಯ್ಯ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ

ಪರನಾಡ ನುಡಿಮ್ಯಾಲ ಬೇಡಯ್ಯ ದುರಭಿಮಾನ

ನಾಡು ಬದುಕಿದರೆ ಮಾತ್ರ, ನಾವು ಬದುಕುವುದು ಸತ್ಯ

ಈ ಕವಿತೆಯ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಜಾತಿ, ಮತ, ಧರ್ಮಗಳಿಂದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಕೋಲಾಹಲಗಳೇ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಇಂತಹ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ತೊರೆದು, ಸೋದರತ್ವ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಹಾಗೂ ನಾಡು ನುಡಿ ಭಾಷೆಗಾಗಿ ತನು ಮನ ಮುಡಿಪಾಗಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಎಂಬ ಆಶಯವನ್ನು ಕವಿ ಹೊಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಇದೇ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಕಳಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಕವಿಯಾದ ಪ್ರೊ.ಟಿ.ಯಲ್ಲಪ್ಪರವರ 'ಕಣ್ಣು ಪಾಪೆಯ ಬೆಳಗು' ಎಂಬ ಕವನ ಸಂಕಲನದಿಂದ ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲಾದ 'ಸಂಕರದ ಬೆಳಗು' ಎಂಬ ಈ ಕವಿತೆಯ ಸಾಲುಗಳು ಸೋದರತ್ವದ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವಂತಿದೆ.

ಬೀದಿ ಬಸವಿಯರಿಗಿಂತ

ಕಡೆಯಾದ ನನ್ನವ್ವ ಅಕ್ಕಂದಿರ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ

ಜಗವ ಬೆಳಗುವ ಬುದ್ಧ ಬಸವಾದಿ ಅಂಬೇಡ್ಕರರು

ನನ್ನ ತಮ್ಮಂದಿರೇ ಆಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬರಲಿ

ಇವರು ಶತ ಶತಮಾನಗಳ ತನ್ನವರ ಶೋಷಣೆಗೆ ಸಿಟ್ಟು, ಆಕ್ರೋಶದ ಪ್ರತಿಕಾರದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿಯದೆ ಶೋಷಿಸಿದವರ ಅಂತರಂಗದ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ತೊಡಗುವುದಕ್ಕೆ ಇವರ ಕಾವ್ಯದ ವಸ್ತು, ಭಾಷೆ ಹಾಗೂ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಪೂರಕವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಕುಪೇಂದ್ರ ಎಸ್. ವರ್ತಾ ಇವರು ಬರೆದಿರುವ ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ವಿವಿಧತೆಯಲ್ಲಿ ಏಕತೆಯನ್ನು ಸಾರುವ ಗೀತೆಯಾದ:

ದಲಿತ ಜನಮನದಲ್ಲಿ ಭೀಮ ದೀಪವ ಮುಡಿಸೋಣ

ಸಾಧನೆಗೈದ ಸರ್ವಜನ ಮಾನಸಕೆ ನಿತ್ಯವ ನಾವು ನೆನೆಯೋಣ

ಪರೋಪಕಾರವ ಗೈಯುತಾ ನಾವು ದಲಿತರ ಕೀರ್ತಿಯ ಮೆರೆಸೋಣ

ದಲಿತರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ನಾವು ಒಂದಾಗಿ ಮುಂದೆ ಸಾಗೋಣ

ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ಜಾಗೃತರಾಗಿ ಭೀಮ ಬುದ್ಧರಲ್ಲಿ ತಲೆ ಬಾಗೋಣ

ಪರಿಷತ್ತಿನಿಂದ ಪರಿಶ್ರಮದಿ ದಲಿತರುನ್ನತಿಯ ಮಾಡೋಣ

'ಸರ್ವಮತ ವಿಶ್ವ ಪಥ' ಎಂಬ ತತ್ವವನ್ನು ಸಾರುವಂತೆ ಎಲ್ಲರನ್ನು ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ತನು ಮನ ಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಸಿ ಒಗ್ಗೂಡಿಸುವುದನ್ನು ಸಾರುವ

ತಾತ್ವಿಕತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವ ಸೂಕ್ತಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿ ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ ಬಣಗಳು ಒಡೆದು ಹೋಳಾಗುತ್ತಿರುವುದು ದಲಿತ ಸಮುದಾಯದ ಅವನತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತಿರುವ ಸೂಚನೆಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟೀಷರು ಒಡೆದು ಆಳುವ ನೀತಿಯನ್ನು ತಂದು ಭಾರತೀಯರನ್ನು ಗುಲಾಮರನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಿರುವುದು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದ ವಿಚಾರ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮುಂದೊಂದಿನ ಇಂತಹ ಮಧ್ಯಸ್ಥಗಾರರು ನುಸುಳುವ ಅಪಾಯವಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ದಲಿತ ಬಣಗಳೆಲ್ಲ ಒಗ್ಗೂಡಿ ಸಮುದಾಯದ ಏಳಿಗೆಗಾಗಿ ಅವಿಶ್ರಾಂತ ದುಡಿಮೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಜಾಗೃತಿಮೂಡಿಸುವ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡೋಣ ಎಂಬ ತತ್ವವನ್ನು ಸಾರುವ ಈ ಗೀತೆಯು 'ಜೈ ಭೀಮ್' ಎನ್ನುತ್ತಾ ಏಕತೆಯ ತತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸುತ್ತದೆ.

ಜಾಗತೀಕರಣದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಾಗಿ ಸಂವಿಧಾನದ ಕೆಲವು ಆಶಯಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಮೀಸಲಾತಿ ಸರ್ಕಾರಿ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಖಾಸಗಿ ಕ್ಷೇತ್ರ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳ ಕಪಿಮುಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದೆ. ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಜ್ಞಾನವೇ ಮೂಲ ಬಂಡವಾಳವಾಗಿರುವ ಈ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಖಾಸಗಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ದಲಿತರಿಗೆ ಮೀಸಲಾತಿ ಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಚಳವಳಿಗಾರರು, ಸಾಹಿತಿ, ಲೇಖಕರು, ಕಲಾವಿದರು, ವಿಚಾರವಂತರು ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ಕೊಡುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

ಉಪಸಂಹಾರ

ಮಾನವ ಸಂಘಜೀವಿ, ಅವನು ಮಾನವೀಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಲೋಚಿಸಿ ಜ್ಞಾನ ಪಸರಿಸುವಿಕೆಯು ಅಗತ್ಯವೆನಿಸಿದೆ. ಸಹೃದಯನು ಮನೋರಂಜನೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ನೀಡುವುದರಿಂದ ಕಾವ್ಯಪ್ರಸಾರವು ಮನ್ನಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಶತಮಾನದ ಶೋಷಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಕಾವ್ಯ ನಿರೂಪಣೆಯಿಂದ ಭೂತವರ್ತಮಾನಗಳ ಪುನಾರವಲೋಕನ ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ದಲಿತ ನಾಯಕರುಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಚೀನದಿಂದ ಪ್ರಸ್ತುತವರೆಗೆ ಪೂರ್ವ ಪರ ಸುಧಾರಣೆಗೊಂಡಿರುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

- ಅರ್ಜುನ ಗೋಳಸಂಗಿ. (2011). ನಮ್ಮಜ್ಜಿ ಅವ್ವ ನನ್ನಾಕೆ. ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಘಟಕ, ಗದಗ.
- ಬರಗೂರು ರಾಮಚಂದ್ರಪ್ಪ. (ಸಂ). (1990). ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯ. ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು.

- ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಪಾಟೀಲ. (1993). ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ನವ್ಯ ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ. ಸಂಕ್ರಮಣ ಪ್ರಕಾಶನ, ಧಾರವಾಡ.
- ಮುನಿವೆಂಕಟಪ್ಪ ವಿ. (ಸಂ). (2002) ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು.
- ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯ. (1985). ಹೊಲೆ ಮಾದಿಗರ ಹಾಡು. ಮೈತ್ರಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು.
- ಸಿದ್ದಯ್ಯ ಕೆ.ಬಿ. (ಸಂ). (1996). ದಲಿತ ಕಾವ್ಯ. ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು.
- ಶಿವಕುಮಾರ. (2012). ಅಂಬೇಡ್ಕರ್‌ವಾದ ಮತ್ತು ದಲಿತಸಾಹಿತ್ಯ. ಸುಮೇಧ ಪ್ರಕಾಶನ ಗುಲ್ಬರ್ಗ.
- ಶೇಖರ್ ಎಂ.ಎಸ್ ಮತ್ತು ಅಪ್ಪಗೆರೆ ಸೋವಶೇಖರ್. (ಸಂ). ಉರಿವ ಪಂಜರದೊಡಲು: ಮುಳ್ಳೂರು ನಾಗರಾಜರ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಬರೆಹಗಳು. ಅಂಬಾರಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು.

IIMRD

J O U R N A L S